

بررسی رابطه بین تجربه پژوهشی و آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشاورزی

محمود بهبهانی مطلق^۱، محمدشریف شریفزاده^۲ و فهیمه سردار^۳

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف بررسی رابطه تجربه پژوهشی و آموزشی دانشجویان انجام گرفت. این پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق از دانشجویان کارشناسی ارشد کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان تشکیل شده است (N=۶۰۰). با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب، ۱۱۴ دانشجو به عنوان نمونه انتخاب گردید. روایی پرسشنامه توسط گروهی از اساتید مورد بررسی قرار گرفت. ضریب آلفای کرونباخ نیز جهت تعیین پایایی پرسشنامه ۰/۸۴ بدست آمد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS_{۱۸} مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که بیشترین تجربه پژوهشی دانشجویان در بخش عملکرد استاد راهنما (۳/۸۹۶) و تصویب پیشنهاد (۳/۸۲۶) و کمترین تجربه مربوط به بخش زمینه‌سازی رشد فکری (۲/۶۵) و بخش زیرساخت‌ها و امکانات دانشگاه (۲/۷۹۵) می‌باشد. همچنین بیشترین تجربه در بخش آموزشی مربوط به پی‌بردن به استانداردهای مورد انتظار در دوره (۳/۴۷)، درک مشکلات درسی دانشجو توسط اساتید (۳/۱۷) و تزریق انگیزه کافی اساتید جهت انجام کار علمی (۳/۱۳) است. آزمون همبستگی نیز نشان داد که رضایتمندی دانشجویان با تجربه پژوهشی رابطه مثبت و با تجربه آموزشی رابطه منفی و معنی‌داری دارد.

کلیدواژه‌ها: تجربه پژوهشی، تجربه آموزشی، تحصیلات تکمیلی، دانشجویان کشاورزی

^۱ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
^۲ نویسنده مسئول، دانشیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
^۳ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه

در دنیای کنونی، دانشگاه‌ها به عنوان بستر تولید دانش و فناوری محسوب می‌شوند. در دانشگاه‌ها، آموزش و پژوهش با هم درآمیخته و دانشجویان نیروی پیشران پژوهش عمل می‌کنند. از ویژگی‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی در آموزش عالی توجه همزمان به آموزش و پژوهش است که تبلور بخش پژوهشی آن پایان‌نامه‌ای است که دانشجو ملزم به تدوین آن است (نیلی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۱۲). در دوره تحصیلات تکمیلی برای دانشجویان، بیشترین زمان برای شناسایی مشکلات در زمینه رشته تحصیلی خود و حتی‌الامکان ارائه راه‌حل‌های کاربردی و به روز در نظر گرفته می‌شود. این امر سبب می‌شود تا دانشجویان تحصیلات تکمیلی در جریان تحصیل، علاوه بر تجربه آموزشی از تجربه پژوهشی برخوردار شوند. در این بین، تجربه آموزشی به مجموعه آموخته‌های دانشجو از تمامی جنبه‌های دوره در نتیجه یادگیری اطلاق می‌شود. این جنبه‌ها شامل: اساتید دوره و چگونگی تدریس آنها، برنامه آموزشی، محتوای آموزشی، امکانات آموزشی، انواع روش‌ها و مهارت یادگیری می‌باشد.

یکی از بارزترین مقوله‌های مورد بحث در آموزش عالی، موضوع «آموزش مبتنی بر پژوهش» و برداشت‌های مختلف از چگونگی اجرای آن است. غلبه بر فاصله موجود بین حوزه‌های آموزش و پژوهش با تلفیق پژوهش در بدنه آموزش عالی و به ویژه در حوزه آموزشی امکان‌پذیر است (Entwistle, 2002). دوره تحصیلات تکمیلی به دلیل توأم ساختن آموزش و پژوهش، منبع مهمی برای تولید دانش محسوب می‌شود. علاوه بر این، دوره‌های تحصیلات تکمیلی به ویژه کارشناسی ارشد مسئولیت تربیت نیروی انسانی متخصص برای تصدی مدیریت نهادهای آموزشی، علمی، اقتصادی و سیاسی جامعه را نیز بر عهده دارد (نیلی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۱۲). دانشجویان باید در طول تحصیل مهارت‌هایی را برای انجام پژوهش به دست آورند تا بتوانند صلاحیت انجام تحقیق در حوزه تخصصی خود را کسب کنند (Meerah et al, 2012). تا بتوانند شانس خویش را در کسب فرصت شغلی در بازار کار رقابتی امروز و توسعه حرفه‌ای مداوم افزایش دهند (Ismail et al, 2011).

محدودیت پژوهش در دوره تحصیلات تکمیلی از قبیل: ارزیابی کیفی، به ویژه ارزیابی بخش پژوهشی دوره‌ها، رابطه آموزش و پژوهش در این دوره‌ها، ارزشیابی عملکرد استادان راهنمای پایان‌نامه، حدود انتظارات دانشجو از استاد راهنما و مشخص نبودن دیدگاه استادان راهنما در مورد وظیفه‌شان و ده‌ها مسئله دیگر، ضرورت پژوهش در این زمینه را بیش از پیش آشکار می‌سازد (نیلی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۱۳). دلیل دیگر اهمیت موضوع تحلیل مسائل پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی به افزایش شمار این دوره‌ها در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور توأم با صرف منابع و هزینه‌کرد بودجه قابل ملاحظه از یک‌سو و نقش مهم تحقیقات دانشجویی در تولید دانش و فناوری در چارچوب برنامه کار تحقیقاتی کشور در حوزه‌های مختلف، از جمله کشاورزی از سوی دیگر است (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۸۶: ۲۲۷).

مباحث و موضوعات تجربی و پژوهشی تحصیلات تکمیلی به خصوص در رشته‌های کشاورزی، فنی-مهندسی و پزشکی نقش پررنگ-تری دارد، چرا که دانشجویان این تخصص‌ها عملاً به طور مداوم با مسائل و مشکلات مختلفی رو به رو می‌باشند که نیاز به کندوکاو و تفحص عملی دارد تا بتوانند به ارتقای کیفیت تحصیلات تکمیلی دست یابند. در این باره، پژوهشگران کوشیده‌اند تا مقیاس‌های را برای ارزیابی جنبه‌های مختلف کیفیت تحصیلی دانشگاهی بویژه در مقطع تحصیلات تکمیلی تدوین نمایند. مقیاس تجربه آموزشی و پژوهشی در همین خصوص تدوین و توسط محققان مختلف هنجارسازی و بکار گرفته شده‌اند. در این بین، مقیاس تجربه پژوهشی به بررسی وضعیت پژوهش در دوره تحصیلات تکمیلی از هفت منظر استاد راهنما، وضعیت فکری، شفاف‌سازی اهداف و استانداردها، فرآیند ارزیابی پایان‌نامه، زیرساخت و اثربخشی در توسعه مهارت‌ها می‌پردازد. این مقیاس که در قالب پرسشنامه تجربه پژوهشی در دوره تحصیلات تکمیلی^۴ توسط انجمن فارغ‌التحصیلان استرالیا^۵ و انجمن تحقیقات آموزشی استرالیا^۶ عملیاتی شده است (بهزادی و داورپناه، ۱۳۸۹: ۸۴)، در پی آن است تا با نگاهی جامع همه ابعاد و مولفه‌های پژوهش در مقطع تحصیلات تکمیلی را مورد ارزیابی قرار دهد و از این‌رو، تصویر واقع‌گرایانه و یکپارچه‌ای را از این دوره‌ها بدست دهد تا توسط مدیران آموزشی، اعضای هیات علمی و دیگر دست‌اندرکاران مورد استفاده قرار گیرد.

^۴ Postgraduate Research Experience Questionnaire

^۵ The Graduate Careers Council of Australia

^۶ Australian Council for Educational Research

تجربه پژوهشی نقش مهمی در موفقیت تحصیلی دانشجویان دارد و با توجه به درهم تنیدگی دو جریان آموزش و پژوهش در مقطع تحصیلات تکمیلی تحت تاثیر متغیرهای آموزشی قرار دارد. یکی از این متغیرها، کیفیت تجارب یادگیری یا به طور کلی تجربه آموزشی است. این اصطلاح را اولین بار نیومن (۱:۱۹۹۰) مطرح نموده است. کیفیت تجارب یادگیری، به عنوان ادراک دانشجویان از درونداهای مستقیم و غیرمستقیم که از گروه آموزشی، دانشکده یا دانشگاه محل تحصیل خود دریافت می کنند، گفته می شود. از جمله مولفه های نشانگر این مقیاس می توان به محتوی آموزشی، منابع، انعطاف پذیری برنامه های درسی و کیفیت روابط اعضای هیات علمی

اشاره کرد (نعامی، ۱۳۹۰: ۱۱۳). با توجه به اینکه تا کنون در داخل کشور رابطه بین تجربه یادگیری و تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشاورزی مورد مطالعه قرار نگرفته است؛ لذا در این تحقیق، به این موضوع پرداخته شده است.

پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهش های مختلفی در ارتباط با کیفیت آموزش و پژوهش در تحصیلات دانشگاهی در داخل و خارج کشور انجام شده است. در برخی از این پژوهش ها، به صورت سیستمی تلاش شده است تا همه مولفه های کیفیت تحصیلی با همدیگر مورد مطالعه قرار گیرد. برای نمونه، شریف زاده و عبدالله زاده (۵۱: ۱۳۹۰) با بررسی رضایت دانشجویان کشاورزی از کیفیت آموزشی به این نتیجه رسیده اند که از نظر بیشتر دانشجویان کیفیت مؤلفه های مورد مطالعه (اعضای هیئت علمی، محتوا، روش های آموزشی، امکانات و زیرساخت ها، فعالیت و عملکرد دانشجویان، کیفیت نهادی) وضعیت مطلوبی ندارد. همچنین، محمدی و وکیلی (۴۸: ۱۳۸۸) در مقاله خود تحت عنوان، بررسی رضایت مندی دانشجویان از خدمات آموزشی ارائه شده و ارتباط آن با کیفیت خدمات، نشان دادند که از میان ابعاد کیفیت پنجگانه کیفیت، ابعاد پاسخ گویی و تضمین در جلب رضایت دانشجویان نسبت به سایر ابعاد مهم تر است. علی رغم جامعیت، در این پژوهش ها بر رابطه بین دو مقوله آموزش و پژوهش و تجربه دانشجویان در این خصوص در سطح تحصیلات تکمیلی تمرکز لازم صورت نگرفته است.

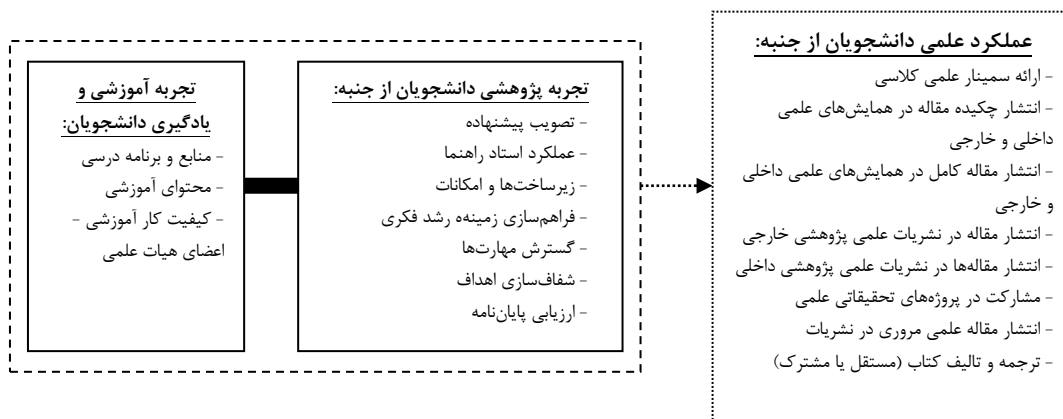
در برخی پژوهش ها نیز تلاش شده است تا جنبه های خاصی از کیفیت آموزشی و پژوهشی و عوامل تاثیرگذار مورد مطالعه قرار گیرد. برای نمونه، شهرکی پور (۱۱۸: ۱۳۹۱) تجهیزات کلاس های آموزشی به تکنولوژی های نوین، آموزش و پژوهش، تغییر محتوای آموزشی، شیوه تدریس استادان، توسعه حرفه های استادان را به عنوان عوامل مؤثر بر افزایش کیفیت آموزشی دوره های کارشناسی ارشد بر شمرده است.

پژوهش فعلی و همکاران (۹۴: ۱۳۸۵) پیرامون مشارکت دانشجویان در فعالیت های پژوهشی و تولید علم، نشان داد که بین میزان مشارکت در فعالیت های پژوهشی و متغیرهایی مانند نگرش درباره تحقیقات دانشجویی در کشور، تبادل علمی دانشجویان، دسترسی به تسهیلات پژوهشی، وضعیت مالی و توانایی علمی استادان، رابطه معناداری وجود دارد. از سوی دیگر، دانشجویانی که استادان راهنمای آنان دارای مرتبه استادیاری است، نسبت به سایر دانشجویان دارای مشارکت بیشتری در پژوهش هستند. نیلی و دیگران (۱۱۱: ۱۳۸۶) در پژوهش خود با عنوان بررسی کیفیت راهنمایی پایان نامه های دوره کارشناسی ارشد به این نتیجه رسیدند که استادان راهنما در دو مرحله انتخاب موضوع و تدوین پروپوزال بیش از حد متوسط و در مراحل مرور ادبیات، تهیه ابزارهای تحقیق و تجزیه و تحلیل داده ها در حد کم راهنمایی کرده اند و در آخرین مرحله تدوین پایان نامه یعنی گزارش نتایج تحقیق دانشجویان از راهنمایی مطلوبی برخوردار بوده اند. نیز نتایج این بیانگر آن است که میانگین راهنمایی استادان راهنما در مراتب مختلف استادیاری، دانشیاری و استادی تفاوت معناداری نداشته است. مظلومی محمودآباد و دیگران (۲۲۶: ۱۳۸۷) در تحقیقی با عنوان ویژگی های یک استاد توانمند از دیدگاه دانشجویان، توانایی برقراری ارتباط، داشتن تجربه تدریس و دارا بودن دانش عمومی در امر تدریس، انتقادپذیری، توجه به مفاهیم ضروری، داشتن نظم منطقی در ارائه درس را به عنوان ویژگی های یک استاد توانمند بر شمرده است. آرامون و دیگران (۵۹: ۱۳۸۸) در نتیجه بررسی تاثیر مهارت های کار تیمی بر عملکرد آموزشی و پژوهشی دانشجویان به تفکیک جنسیت اظهار داشتند که، رابطه مثبتی بین مهارت های کار تیمی و عملکرد آموزشی و پژوهشی دانشجویان وجود دارد. همچنین نتایج نشان می دهد که بین مهارت های کار تیمی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد؛ به طوری که این مهارت ها در دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر است. در پژوهش انجام شده توسط ظریفیان و محمدی (۲۴۰: ۱۳۸۸)، میزان استفاده از منابع اطلاعاتی، دسترسی به امکانات مناسب برای پژوهش، نگرش استادان به پژوهش، معدل، نگرش به رشته تحصیلی، حس کنجکاوی و خانواده به عنوان عوامل

موثر بر گرایش به پژوهش شناخته شد. پژوهش فضل‌الهی (۱۳۹۱:۱۶۵) نشان داد که به ترتیب عوامل فردی (فنی و تخصصی)، انگیزشی، نحوه ارائه خدمات پژوهشی، اداری - ساختاری و فرهنگی در پژوهش‌های دانشجویی نقش بازدارنده دارند. پایین بودن علاقه به پژوهش، برگزار نشدن کارگاه‌های روش تحقیق، تأکید بر آموزش‌محوری به جای پژوهش‌محوری، کمبود نشریات و منابع مرجع حوزه تخصصی رشته‌ها، فقدان قوانین مشخص برای ارزیابی فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان و عدم دسترسی به استادان مجرب برای راهنمایی پژوهش دانشجویی از موانع مهم معرفی شده‌اند.

با طرح و تدوین مقیاس‌های تجربه آموزشی و پژوهشی، برخی محققان در مطالعات خود از این مقیاس‌ها به صورت مجزا بهره‌گرفته‌اند. برای نمونه، در پژوهش انجام گرفته توسط سیمور و همکاران (۲۰۰۴:۴۹۳)، فواید و مزایای تجربه پژوهشی مورد مطالعه قرار گرفته و به این نتیجه کلی دست یافتند که تجربه پژوهشی درکسب مهارت‌های فردی و حرفه‌ای مؤثر بوده است (Loppato, 2004: 270; Merkel, 2001). کاردش (۲۰۰۰:۱۹۱) در پژوهش خود، در مورد تجربه پژوهشی دانشجویان، دیدگاه‌های اساتید و مربیان را نیز مد نظر قرار داده است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که دانشجویان در مقایسه با قبل از اتمام تجربه پژوهشی خود پیشرفتی نسبی در مهارت‌های پژوهشی داشته‌اند. بهزادی و داورپناه (۱۳۸۹:۷۷) در پژوهش خود در بررسی تأثیر جنسیت دانشجویان بر میزان رضایت از تجربه پژوهشی آنان نیز نشان داد که زنان نسبت به مردان دارای میزان رضایت بیشتری از تجربه پژوهشی خود می‌باشند و وضعیت اشتغال دانشجوی، مرتبه علمی استاد راهنما و چگونگی انتخاب موضوع بر میزان رضایت کلی دانشجویان از تجربه پژوهشی مؤثر نیست. نتایج تحقیق نعمی (۱۳۹۰:۱۱۱) نشان داد، رابطه منفی و معنی‌داری بین ابعاد کیفیت تجارب یادگیری (منابع، محتوا، انعطاف‌پذیری در یادگیری و کیفیت روابط استاد_دانشجو) و حیطة‌های بی‌انگیزگی تحصیلی (باورهای توانایی، باورهای تلاش، ارزشمندی تکالیف تحصیلی و ویژگی‌های تکالیف تحصیلی) وجود دارد. در یکی از محدود تحقیقات داخلی در حوزه کشاورزی، بررسی تجربه‌ی پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشاورزی رشته ترویج و آموزش کشاورزی در دانشگاه‌های تهران و تربیت مدرس نشان داده است که میزان رضایت‌مندی دانشجویان از گسترش مهارت‌های پژوهشی، شفاف‌سازی اهداف و معیارها، فرایند آزمون رساله/ پایان‌نامه و سرپرستی پایان‌نامه در حد زیاد و رضای‌مندی آنان از زیرساخت‌ها و امکانات و رشد فکری در حد متوسط بود. برپایه نتایج این تحقیق، بین سن، تعداد مقالات چاپ شده، تعداد کتاب‌های چاپ شده و تعداد طرح‌های پژوهشی با تجربه‌ی پژوهشی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۲:۸۹).

با توجه به مطالعات پیش‌گفته، بررسی تجربه آموزشی و پژوهشی دانشجویان می‌تواند در شفاف‌سازی نتایج برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها مثر ثمر باشد و امکان بررسی و بازنگری این برنامه‌ها در آینده و بهبود بازدهی دانشگاه‌ها را فراهم نماید. بر همین اساس هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تجربه پژوهشی و آموزشی دانشجویان کارشناسی‌ارشد رشته‌های کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان است. بر اساس هدف تحقیق و مولفه‌های برگرفته از مقیاس‌های تجربه پژوهشی و یادگیری (آموزشی)، الگوی نظری تحقیق مبتنی بر رابطه تجربه‌های آموزشی و پژوهشی و تاثیر آنها بر عملکرد علمی دانشجویان در شکل (۱) ارائه شده است.

شکل (۱) الگوی نظری تحقیق: رابطه تجربه آموزشی و پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و تاثیر آن بر عملکرد علمی آنها

روش پژوهش

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری اطلاعات توصیفی است و با روش پیمایشی انجام گردید. جامعه آماری تحقیق را آن دسته از دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان تشکیل می‌دهد که در زمان انجام تحقیق، پیشنهادها را پایان‌نامه آنها تصویب شده باشد. بر اساس فهرست دریافتی از مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه، حجم جامعه آماری تحقیق ۶۰۰ نفر تعیین گردید. حجم نمونه نیز طبق فرمول کوکران، ۱۱۴ نفر محاسبه شد. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده و با انتساب متناسب نمونه‌ها از بین جامعه آماری تعیین گردید. ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای بود که با اقتباس از پرسشنامه‌های استاندارد PERQ و CEQ، در قالب چند بخش تدوین شد. بخش اول، ویژگی‌های فردی، بخش دوم یعنی تجربه پژوهشی بود در قالب ۶ مولفه و در مجموع ۲۸ گویه، بخش سوم یعنی رضایت تحصیلی متشکل از ۷ گویه، بخش چهارم مشکلات پژوهش متشکل از ۹ گویه، و بخش پنجم یعنی تجربه آموزشی متشکل از ۲۹ گویه بود. ارزیابی گویه‌ها بر اساس طیف لیکرت پنج نقطه‌ای صورت گرفت. قابلیت اعتماد پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ در مرحله پی‌آزمون، ۰/۸۴۴ به دست آمد. روایی پرسشنامه نیز با توسط گروهی از اعضای هیات علمی و نیز کارشناسان امور آموزشی و پژوهشی دانشگاه و پس از چند مرحله نظردهی و ویرایش، مورد تایید قرار گرفت. تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS^{۱۸} در دو بخش توصیفی و استنباطی انجام پذیرفت.

یافته‌ها

- ویژگی‌های فردی و تحصیلی - پژوهشی پاسخگویان: با توجه به نتایج پژوهش، ۴۵/۶ درصد از پاسخگویان مذکر و ۵۴/۴ درصد از پاسخگویان مونث می‌باشند. کمترین سن پاسخگویان ۲۳ سال و بیشترین سن، ۳۸ سال و میانگین سنی آنها ۲۵/۳۲ با انحراف معیار ۲/۴۳ است. نزدیک به ۱۷ درصد از آنها شاغل و ۸۳ درصد آنها شاغل نیستند. همچنین ۵۶/۱ درصد از اساتید راهنما پاسخگویان دارای رتبه علمی استادیار، ۳۳/۳ درصد دانشیار و ۱۰/۵ درصد دارای رتبه استاد تمام هستند. در زمینه انتخاب موضوع پایان‌نامه نیز ۵۶/۱ درصد پاسخگویان اظهار داشته‌اند که موضوع پایان‌نامه از سوی استاد راهنما به آنها پیشنهاد شده است و اکثر پاسخگویان (۷۰/۲) مورد مطالعه در این پژوهش در مرحله گردآوری داده‌های پایان‌نامه خود می‌باشند.

- تجربه پژوهشی و آموزشی دانشجویان: بیشترین تجربه پژوهشی دانشجویان مربوط به عملکرد استاد راهنما با میانگین (۳/۸۹۶) و تصویب پیشنهاد با میانگین (۳/۸۲۶) و کمترین تجربه مربوط به مولفه‌های "فراهم‌سازی زمینه رشد فکری (۲/۶۵) و زیرساخت‌ها و امکانات دانشگاه (۲/۷۹۵)" است (جدول ۱).

جدول ۱- توصیف تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی

موفه‌ها	گوبه‌های تجربه پژوهشی	میانگین	انحراف معیار	رتبه موفه
پیشنهاد تصویب	تصویب طرح مقدماتی پایان‌نامه در گروه آموزشی در زمان مناسب	۴/۱۴	۰/۹۷۶	۲
	عدم ایجاد خلل در پژوهش دانشجو طی فرایند تصویب طرح مقدماتی پایان‌نامه	۴	۰/۹۵۹	
	ارائه پیشنهادات و اصلاحات سازنده در زمینه طرح پیشنهادی دانشجو	۳/۳۴	۱/۲۰۳	
راهنما استاد عملکرد	حضور استادراهنما در گروه جهت پاسخگویی و رفع ابهامات دانشجو	۴	۱/۱۲۴	۱
	برخورداري استادراهنما از دانش و مهارت در رفع ابهامات موضوع مورد پژوهش	۳/۹۱	۱/۱۹۴	
	برخورداري استاد راهنما از مهارت‌های پژوهشی و آماری مناسب	۳/۷۸	۱/۲۱۵	
دانشگاه زیرساخت‌ها و امکانات	برخورداري کتابخانه‌ها از منابع چاپی و منابع الکترونیکی جهت انجام پژوهش	۲/۹۶	۱/۱۰۴	۶
	دسترسی کامل و مناسب به ابزارهای مورد نیاز جهت انجام پژوهش	۲/۸۹	۱/۱۳۱	
	در اختیار داشتن فضای کار لازم جهت انجام پژوهش (آزمایشگاه، کارگاه)	۲/۸۴	۱/۲۳۰	
	تدارک سهمیه پرینت و فتوکپی کافی از سوی دانشگاه جهت انجام پژوهش	۳	۱/۳۰۶	
	وجود امکانات رایانه‌ای و اینترنتی مناسب برای اجرای فعالیت‌های پژوهشی	۲/۷۳	۱/۲۴۸	
	برخورداري از حمایت مالی دانشگاه در انجام فعالیت‌های پژوهشی	۲/۳۵	۱/۱۶۰	
فکری زمینه رشد	تعامل علمی با دیگر دانشجویان تحصیلات تکمیلی از طریق دانشکده و گروه	۲/۸۳	۱/۰۴۶	۷
	تشویق و ترغیب دانشجو از طریق جو و فضای حاکم بر دانشکده و گروه آموزشی	۲/۷۶	۱/۱۰۷	
	برگزاری سمینارهای علمی مفید برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی	۲/۳۶	۱/۱۳۸	
گسترش مهارت‌ها	ارتقا مهارت‌های نگارش علمی و شیوه استناددهی در طی تجربه پژوهشی	۳/۷۹	۰/۸۶۴	۳
	بهبود مهارت‌های تحلیلی دانشجو در نتیجه تجربه پژوهشی	۳/۷۱	۰/۸۶۹	
	توسعه مهارت حل مساله در طی فرایند اجرای پایان‌نامه	۳/۷۰	۰/۸۸۱	
	تجربه پژوهشی موجب بهبود در توانایی برنامه‌ریزی فعالیت‌های فردی و اجتماعی	۳/۴۱	۰/۹۶۶	
	ارتقا توانایی کار گروهی با دیگر پژوهشگران در نتیجه تجربه پژوهشی	۳/۴۲	۱/۰۱۲	
	افزایش تسلط دانشجو به زبان خارجی (انگلیسی) در طی تجربه پژوهشی	۳/۳۲	۰/۹۸۲	
اهداف سازي شفاف-	شناخت معیارها و مقررات لازم در خصوص میزان کارپایان نامه و نحوه اجرای آن	۳/۳۵	۰/۸۴۱	۵
	ارائه معیارهای مدون در خصوص چگونگی نگارش پایان نامه و موارد مرتبط با آن	۳/۱۹	۱/۰۱۲	
ارزیابی پایان‌نامه	پشتیبانی و هدایت در راستای اصلاح در پایان نامه خود پس از آزمون شفاهی	۳/۷۰	۰/۸۲۳	۴
	برگزاری جلسه دفاع از پایان نامه دانشجو طبق برنامه زمانی از قبل تعیین شده	۳/۶۰	۱/۳۴۹	
	راهنمایی استادراهنما و گروه آموزشی جهت کسب آمادگی برای آزمون پایان نامه	۳/۶۰	۱/۳۴۹	
	منصفانه بودن فرایند ارزیابی پایان نامه دانشجو	۳/۱۰	۱/۱۹۷	
	کسب نمره دریافتی بر اساس ارزش واقعی کار پژوهشی دانشجو	۳/۲۰	۱/۴۷۵	

- تجربه آموزشی دانشجویان: در زمینه تجربه آموزشی، "پی‌بردن به استانداردهای مورد انتظار در تمام طول دوره، تلاش اساتید جهت درک مشکلات درسی دانشجو، تزریق انگیزه کافی اساتید جهت انجام کار علمی از سوی اساتید و رضایت کلی از کیفیت دوره آموزشی" به ترتیب با میانگین ۳/۴۷، ۳/۱۷ و ۳/۱۳ سه رتبه اول و "فشرده بودن دوره و تحمیل فشار درسی زیاد به دانشجو، کمک به توانایی برنامه‌ریزی دقیق و صحیح دانشجو در طی دوره و ایجاد اعتماد به نفس برای انجام تکالیف درسی در طول دوره" به ترتیب با میانگین ۲/۲۵، ۲/۵۶ و ۲/۵۶ سه رتبه آخر را به خود اختصاص دادند (جدول ۲).

جدول ۲- توصیف تجربه آموزشی دانشجویان

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۸۱	۳/۴۷	پی بردن به استانداردهای مورد انتظار در طول دوره
۲	۱/۰۶	۳/۱۷	تلاش اساتید جهت درک مشکلات درسی دانشجوی و کمک به حل آن
۳	۱/۱۷	۳/۱۳۵	تزریق انگیزه کافی اساتید جهت انجام کار علمی از سوی اساتید
۴	۱/۱۷	۳/۱۳۱	رضایت کلی از کیفیت دوره آموزشی
۵	۱/۰۳	۳/۰۸	عدم درک کامل مباحث پایان‌نامه به دلیل حجم بالای کار
۶	۱/۰۷	۳/۰۷	توضیح جامع مطالب از سوی اساتید در طول دوره
۷	۱/۱۲	۳/۰۷	نهایت تلاش اساتید جهت ارائه موضوعات جالب و جذاب
۸	۱/۰۵	۳/۰۴	بیان شفاف و روشن انتظارات اساتید از دانشجویان در همان ابتدای دوره
۹	۰/۸۵	۳	داشتن وقت کافی برای فهمیدن مطالب آموزشی دروس
۱۰	۱/۰۱	۲/۹۷	آگاهی کامل از اهداف و وظایف درسی خود در طول دوره
۱۱	۱/۱۴	۲/۹۷	وقت گذاشتن اساتید جهت مرور فعالیت علمی دانشجوی و ارائه نظر
۱۲	۱/۲۰	۲/۸۶	توجه صرف اکثر اساتید به جزوه درسی
۱۳	۱/۲۱	۲/۸۵	افزایش توانایی دانشجوی در انجام کار تیمی طی انجام کارهای گروهی
۱۴	۱/۲۸	۲/۸۵	جنبه حفظی دروس دوره و نیاز به حافظه خوب برای موفقیت
۱۵	۱/۱۰	۲/۸۱	ارائه نظرات سازنده اساتید درباره چگونگی عملکرد دانشجوی
۱۶	۱/۱۴	۲/۷۳	تمایل اساتید به آزمودن محفوظات، نه میزان درک و فهم دانشجوی
۱۷	۰/۹۸	۲/۷۲	افزایش مهارت‌های تحلیلی در قالب مباحث نظری دوره
۱۸	۰/۹۳	۲/۶۹	ارتقا مهارت‌های ارتباطی دانشجوی طی مکاتبات و تعاملات مربوط به انجام تحقیق (تدوین و نگارش پایان نامه یا رساله)
۱۹	۰/۹۳	۲/۶۳	تقویت مهارت حل مسئله به دلیل حل مشکلات توسط خود دانشجوی
۲۰	۰/۹۲	۲/۵۶	ایجاد اعتماد به نفس برای انجام تکالیف درسی در طول دوره
۲۱	۰/۹۶	۲/۵۶	کمک به توانایی برنامه‌ریزی دقیق و صحیح دانشجوی در دوره
۲۲	۰/۹۸	۲/۲۵	فشرده بودن دوره و تحمیل فشار درسی زیاد به دانشجوی

- عملکرد علمی حاصل از تجارب پژوهشی و آموزشی دانشجویان: طبق یافته‌ها (جدول ۳)، ارائه سمینار علمی و کلاسی، چکیده-های چاپ شده در در همایش‌های داخلی و یا خارجی و مقاله‌های چاپ شده در همایش‌های داخلی و خارجی به ترتیب با میانگین-های ۴/۴۶، ۲/۲۰ و ۲/۰۶ سه رتبه اول را به خود اختصاص داده‌اند و مشارکت در پروژه‌های تحقیقاتی اساتید که شامل جمع‌آوری داده، مداخله و یا اجرای فعالیت‌های آزمایشگاهی و میدانی، مقاله‌های مروری چاپ شده در نشریات و ترجمه کتاب به صورت فردی یا گروهی، به ترتیب با میانگین‌های ۰/۹۷۷، ۰/۹۴۵ و ۰/۴۰۸ در سه رتبه آخر قرار گرفته‌اند.

جدول ۳- عملکرد علمی دانشجویان

رتبه	انحراف معیار	میانگین	کمینه	بیشینه	گویه‌ها
۱	۳/۰۲۳	۴/۴۶	۱	۱۵	ارائه سمینار علمی کلاسی
۲	۱/۷۶۵	۲/۲۰	۱	۸	چکیده‌های چاپ شده در همایش‌های علمی داخلی و خارجی
۳	۱/۵۷۹	۲/۰۶	۱	۸	مقاله‌های کامل چاپ شده در همایش‌های علمی داخلی و خارجی
۴	۲/۰۰	۲/۰۰	۰	۴	مقاله‌های چاپ شده در نشریات علمی پژوهشی خارجی
۵	۱/۰۵	۱/۷۰	۰	۳	مقاله‌های چاپ شده در نشریات علمی پژوهشی داخلی
۶	۰/۹۷۷	۱/۶۰۷	۰	۵	مشارکت در پروژه‌های تحقیقاتی اساتید
۷	۰/۹۴۵	۱/۵۶	۰	۴	مقاله‌های علمی مروری چاپ شده در نشریات
۸	۰/۴۰۸	۱/۱۶	۰	۲	ترجمه و تالیف کتاب (مستقل یا مشترک)

- همبستگی بین تجربه پژوهشی، تجربه آموزشی و عملکرد علمی: با توجه به ضرایب همبستگی محاسبه شده (جدول ۴)، ملاحظه می‌شود که بین رضایت دانشجویان و تجربه پژوهشی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و بین رضایت دانشجویان و تجربه آموزشی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. به عبارتی با افزایش تجربه پژوهشی دانشجویان میزان رضایت‌مندی آنان از تجارب علمی افزایش یافته و در مقابل، با افزایش تجربه آموزشی میزان رضایت‌مندی کاهش می‌یابد. از طرفی نیز بین تجربه پژوهشی و تجربه آموزشی رابطه منفی و معنی‌داری برقرار است؛ به طوری که با افزایش تجربه پژوهشی زمینه‌های تجارب آموزشی کمتر می‌گردد و دانشجویان از فرآیندهای یادگیری دور شده و وارد عرصه عمل می‌گردند.

جدول ۴- همبستگی بین تجربه پژوهشی، تجربه آموزشی و عملکرد علمی دانشجویان

متغیرها	نتیجه آزمون همبستگی*		عملکرد علمی	تجربه پژوهشی	رضایت تحصیلی	تجربه آموزشی
	ضریب همبستگی	Sig				
عملکرد علمی	۰/۰۸۸	۰/۳۶۷	۱	۱	۱	۱
	ضریب همبستگی	Sig				
تجربه پژوهشی	۰/۷۵۹**	۰/۰۲۶	-۰/۰۲۶	۰/۷۵۹**	۰/۰۰۰	۱
	ضریب همبستگی	Sig				
رضایت تحصیلی	۰/۷۸۸	۰/۰۰۰	-۰/۴۵۹**	۰/۷۸۸	۰/۰۰۰	۱
	ضریب همبستگی	Sig				
تجربه آموزشی	۰/۰۳۳	۰/۰۰۰	-۰/۴۸۴**	۰/۰۳۳	-۰/۴۸۴**	۱
	ضریب همبستگی	Sig				

* ۰/۰۵ ≤ p ≤ ۰/۰۱

- مشکلات پژوهشی دانشجویان: بیشترین مشکلات دانشجویان کارشناسی ارشد در بخش پژوهش براساس میانگین مربوط به دشواری ارتباط موثر با استاد راهنما (۳/۵)، نگارش طرح مقدماتی پایان‌نامه (۳/۳۵) و انتخاب موضوع (۳/۲۷) و کمترین مشکلات مربوط به روند اداری دانشگاه، دانشکده و گروه آموزشی (۲/۸۸)، دشواری تحلیل و توصیف آماری داده‌ها (۲/۹۳) و دشواری دسترسی به منابع اطلاعاتی مورد نیاز (۳/۰۹) می‌باشد (جدول ۵).

جدول ۵- توصیف مسایل و مشکلات پژوهشی دانشجویان

رتبه	انحراف معیار	میانگین	دشواری‌ها
۱	۱/۲۷۰	۳/۵	دشواری ارتباط موثر با استاد راهنما
۲	۱/۰۲۱	۳/۳۵	دشواری نگارش طرح مقدماتی پایان‌نامه
۳	۱/۱۳۸	۳/۲۷	دشواری انتخاب موضوع
۴	۱/۰۰۴	۳/۲۶	دشواری نگارش پایان‌نامه (فصل‌بندی‌ها، ارجاعات و ...)
۵	۱/۱۰۳	۳/۱۱	نداشتن وقت کافی برای پرداختن به پایان‌نامه
۶	۱/۰۹۱	۳/۱۰	دشواری دسترسی و گردآوری داده‌ها در قالب طرح تحقیق
۷	۱/۰۴۷	۳/۰۹	دشواری دسترسی به منابع اطلاعاتی مورد نیاز
۸	۱/۰۴۱	۲/۹۳	دشواری تحلیل و توصیف آماری داده‌ها
۹	۱/۱۲۶	۲/۸۸	نامناسب بودن روند اداری دانشگاه، دانشکده و گروه آموزشی

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به اینکه نظام آموزش عالی عهده‌دار وظایف و مسئولیت‌های مهمی در زمینه رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و تربیتی جوامع است و نیز وظیفه مهم تربیت نیروی انسانی متخصص موردنیاز بخش‌های مختلف را برای تامین خودکفایی در علوم و فنون، صنعت، کشاورزی و... بر عهده دارد، باید آموزش عالی از نظر کیفیت آموزشی و پژوهشی در وضعیت مطلوبی برخوردار باشد. پژوهش حاضر نیز با هدف بررسی تجربه پژوهشی و آموزشی دانشجویان کشاورزی مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان انجام گردید. یافته‌های پژوهش نشان داد که ۵۶/۱ درصد از دانشجویان موضوع پایان‌نامه را با پیشنهاد استاد راهنما انتخاب نموده‌اند و تنها ۱۷ درصد از آنها موضوع پایان‌نامه را خودشان انتخاب کرده‌اند. یافته مذکور که با نتایج پژوهش نیلی و همکاران (۱۳۸۶:۱۱۱) همسو می‌باشد، مغایر با اصول و روحیه پژوهشگری می‌باشد و باعث می‌شود دانشجویان نتوانند در اولین تجربه پژوهشی خود اصول پژوهشگری را به خوبی تجربه کنند و بیاموزند. با توجه به این مطلب می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که دانشجویان مورد مطالعه، روحیه و علاقه پایینی جهت جستجو و خلق ایده موضوع از خود نشان می‌دهند و یا اینکه اساتید اغلب دانشجویان را به سوی پذیرفتن نظرات خودشان هدایت نموده و آنها را ملزم به انجام پژوهش در زمینه‌های مورد علاقه خود می‌نمایند. از طرفی نیز با توجه به اینکه دانشجویان یکی از مشکلات پژوهشی خود را نحوه ارتباط با استاد راهنما بیان کرده‌اند، می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که دانشجویان اغلب در بیان نظرات خود و انتقال آن به استاد راهنما دچار مشکل هستند و از این روست که عده کمی توانسته‌اند موضوع پایان‌نامه را خودشان انتخاب کنند.

همچنین نتایج نشان داد که رضایت دانشجویان از تجارب علمی با تجربه پژوهشی در سطح یک درصد رابطه مثبت و معنی‌داری دارد به عبارتی دیگر با افزایش تجربه پژوهشی دانشجویان، رضایت دانشجویان نیز بیشتر می‌گردد. دلیل این امر می‌تواند مربوط به این باشد که جهت‌گیری دانشجویان در دوره تحصیلات تکمیلی به سمت فعالیت‌های پژوهشی بیشتر بوده و نیز از تجربه‌ای که در این زمینه بدست آورده‌اند احساس رضایت می‌نمایند. این یافته با نتایج پژوهش ظریفیان و محمدی (۱۳۸۸:۲۴۰) و آرامون و همکاران (۱۳۸۸:۵۹) مطابقت دارد. همچنین بین رضایت دانشجویان در زمینه تجارب علمی با تجربه آموزشی در سطح یک درصد رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد؛ به عبارتی دانشجویان با افزایش زمینه‌های آموزشی در این دانشگاه از تجارب علمی خود احساس رضایت کمتری می‌دارند. بنابراین پیشنهاد می‌شود تمهیدات لازم در زمینه ارتقای کیفیت شرایط آموزشی از سوی مدیریت دانشگاه بر پایه مدیریت جامع کیفیت آموزشی صورت گیرد. همچنین بین تجربه پژوهشی و تجربه آموزشی در سطح یک درصد رابطه منفی و معنی‌داری بدست آمد. با توجه به چند نتیجه اخیر پیشنهاد می‌شود مدیران دانشگاه در زمینه‌های آموزشی و پژوهشی تناسب کافی را به عمل آورده و رضایت هر چه بیشتر دانشجویان را در این زمینه به خصوص در امور آموزشی جلب نمایند. در پایان با استنباط از نتایج تحقیق، پیشنهادهای زیر را می‌توان جهت ارتقای کیفیت آموزشی و پژوهشی دوره‌های تحصیلات تکمیلی ارائه می‌شود:

- بهبود امکانات و فضای آموزشی و پژوهشی نظیر تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی، مواد تحقیقاتی، منابع علمی کتابخانه‌ای و اشتراک پایگاه‌های علمی جهت افزایش رضایت دانشجویان از دوره و بهبود بازده انجام فعالیت‌های پژوهشی؛
- ارتقا و تخصیص بهنگام اعتبار پایان‌نامه‌های دانشجویی متناسب با روند پیشرفت و هزینه مراحل مختلف پایان‌نامه؛
- ایجاد علاقه به پژوهش در دانشجویان و تقویت توانایی‌های آنها جهت انجام فعالیت‌های پژوهشی در کنار تکالیف آموزشی از طریق تعریف پروژه‌های تحقیقاتی مشترک در درس‌های مختلف و نیز تقویت واحدهای درسی مرتبط با روش تحقیق، آمار و داده‌پردازی در مقطع کارشناسی؛

- برگزاری کارگاه‌های علمی تخصصی در رشته‌های مختلف برای ارتقای قابلیت پژوهشی دانشجویان؛
- صرف وقت کافی و موثر از سوی استادان برای مشاوره و راهنمایی دانشجویان کارشناسی ارشد؛
- تسهیل امور اداری مربوط به دانشجویان تحصیلات تکمیلی با نظرخواهی از آنها از جمله در زمینه تعداد و موضوع واحدهای درسی انتخابی در مرحله آموزشی متناسب با موضوع تحقیق پایان‌نامه (پرهیز از اجرای یک برنامه درسی واحد برای همه دانشجویان صرف‌نظر از موضوع و رویکرد پژوهشی آنها) و انعطاف‌پذیری در برنامه زمانی و اجرایی پایان‌نامه‌های دانشجویی متناسب با ملزومات رشته‌های مختلف؛ و

- تقویت مجلات و همایش‌های علمی دانشجویی برای تسهیل انتشار یافته‌های تحقیقات دانشجویی.

منابع

- آرامون، ه.، صادقی آرانی، ز.، و سعیدا اردکانی، س. (۱۳۸۸). تأثیر مهارتهای کار تیمی بر عملکرد آموزشی و پژوهشی دانشجویان به تفکیک جنسیت. *مجله تحقیقات زنان*، (۳): ۷۳-۵۹.
- بهزادی، ح.، و داورپناه، م.ر. (۱۳۸۹). بررسی تجربه پژوهشی دانشجویان دکتری دانشگاه فردوسی مشهد و عوامل مؤثر بر آن. *نامه آموزش عالی*، (۳): ۱۰-۷۷-۱۰۰.
- بهمن آبادی، س.، و کارشکی، ح. (۱۳۹۱). اعتباریابی پرسشنامه علاقه مندی به پژوهش دانشجویان (RIQ): سنجش عملکرد آموزش پژوهش در دانشگاهها. *چهارمین همایش ملی آموزش*، ۲۷ و ۲۸ اردیبهشت ۱۳۹۱، دانشگاه تربیت دبیر شهیدرجایی.
- رضایی، م.، عباسی، عنا، و موسوی، س.س. (۱۳۹۲). تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه های تهران و تربیت مدرس. *پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، شماره ۲۵: ۸۹-۱۰۰.
- شریفزاده، ا.، و عبداللهزاده، غ.ح. (۱۳۹۰). بررسی رضایت دانشجویان کشاورزی از کیفیت آموزشی. *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*، شماره ۶۱: ۷۴-۵۱.
- شهرکی پور، ح.، (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر افزایش کیفیت آموزشی دوره های کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد دانشکده علوم تربیتی (مطالعه موردی واحد رودهن). *فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی*، (۲): ۳۴-۱۱۸-۱۲۴.
- شریفزاده، ا.، حسینی، س. م.، کلانتری، خ.، علی اسدی، ع. (۱۳۸۶). واکاوی سازوکارها و چالش های تقویت کارکرد نظام آموزش عالی کشاورزی کشور در عرصه تحقیقات کشاورزی. *مجله علوم کشاورزی ایران*، شماره (دوره ۳-۲، شماره ۲): ۲۴۰-۲۲۷.
- ظریفیان، ش.، و محمدی، س. (۱۳۸۸). سنجش میزان گرایش دانشجویان به پژوهش و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی دانشجویان سال آخر دانشکده کشاورزی سال ۸۶-۸۷). *سومین کنگره علوم ترویج و آموزش کشاورزی*، مشهد: دانشگاه فردوسی.
- فضل الهی، س.ا. (۱۳۹۱). عوامل بازدارنده مؤثر بر پژوهش های دانشجویی. *اسلام و پژوهش های تربیتی*، (۴): ۱۶۵-۱۸۴.
- فعلی، س.، پزشکی راد، غ.ر.، و چیدری، م. (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در فعالیت های پژوهشی و تولید علم. *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی*، شماره ۴۲: ۹۴-۱۰۶.
- محمدی، ع.، و وکیلی، م.م. (۱۳۸۸). بررسی رضایتمندی دانشجویان از خدمات آموزشی ارائه شده و ارتباط آن با کیفیت خدمات در دانشگاه علوم پزشکی زنجان. *مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی*، (۲): ۳-۴۸-۵۹.
- مظلومی محمودآباد، س.، رهائی، ز.، احرامپوش، م.ح.، و سلطانی، ط. (۱۳۸۷). ویژگی های یک استاد توانمند از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. *مجله پزشکی هرمزگان*، (۴): ۲۳۳-۲۲۶.
- نعمی، عبدالزهر. (۱۳۹۰). رابطه کیفیت تجارب و بی انگیزگی تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری*، دوره سوم، شماره اول، صص: ۱۲۹-۱۱۱.
- نیلی، م.ر.، نصر، ح.ر.، و اکبری، ن.ا. (۱۳۸۶). بررسی کیفیت راهنمایی پایان نامه های دوره کارشناسی ارشد. *دو ماهنامه علمی پژوهشی دانشگاه شاهد*، (۴): ۱۱۱-۲۲۱.
- Entwistle, Noel (۲۰۰۲). Research-Based University Teaching. *Psychology of Education Review*, ۲۶ (۲): ۳-۹.
- Ismail, Affero, Zainal Abiddin, Norhasni and Hassan, Aminuddin (۲۰۱۱). Improving the development of postgraduates' research and supervision. *International Education Studies*, ۴(۱), ۷۸-۸۹.
- Kardash, CarolAnne (۲۰۰۰). Evaluation of an undergraduate research experience: Perceptions of undergraduate interns and their faculty mentors. *Journal of Educational Psychology*, ۹۲ (۱): ۱۹۱-۲۰۱.
- Loppato, David (۲۰۰۴). Survey of Undergraduate Research Experiences(SURE): First Findings. *Cell Biology Education*, (۳): ۲۷۰-۲۷۷.

- Mohd Meerah, Subahan, Osman, Kamisah, Zakaria, Effendi, Haji Ikhsan, Zanaton, Krish, Pramela, Choo Lian, Denish Koh, Mahmud, Diyana, (۲۰۱۲). Measuring graduate students research skills. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, ۶۰: ۶۲۶-۶۲۹.
- Merkel, Carolyn Ash (۲۰۰۱). Undergraduate Research at Six Research Universities: A Pilot Study for the Association of American Universities. Retrieved May ۲۵, ۲۰۰۶ from <http://www.aau.edu/education/Merkel.pdf>
- Neuman, Yoram (۱۹۹۰). Quality of learning experience and students college outcomes. *International Journal of Educational Management*, ۷: ۱-۱۶.
- Seymour, Elaine, Hunter, Anne-barrie, Laursen, Sandra, Deantion, Tracee (۲۰۰۴). Establishing the benefits of research experiences for undergraduates in the sciences: First Findings from a Three-Year Study. *Science education*, ۸۸ (۴): ۴۹۳-۵۳۴.